

Posudek na diplomovou práci

Alžběty Trousilové: „Mediální obraz Státní bezpečnosti v tištěných médiích v období listopad 1989 – červen 1990“.

Absolventka katedry mediálních studií Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK A. Trousilová si pro svou diplomovou práci vybrala poměrně náročné a dosud nezpracované téma z nedávné minulosti: obraz komunistické tajné policie Státní bezpečnosti v médiích v rozmezí několika málo měsíců po pádu totalitního režimu. V průběhu příprav práce se maximálně snažila využít svůj původní zájem o Československou tiskovou kancelář, což je z diplomové práce zřejmé, přestože se primárně zaměřila na deníky Lidové noviny a Rudé právo.

V úvodu se autorka diplomové práce snažila hutnou formou představit vývoj Státní bezpečnosti, jedné z klíčových opor komunistického režimu. V některých pasážích však z dostupné literatury převzala některé nepřesné či diskutabilní tvrzení, které ovšem zjevně vyplývají z nedostatečné pozornosti české historiografie této důležité oblasti našich moderních dějin. Tak např. je diskutabilní, nakolik Státní bezpečnost po dobu existence neměla „oficiální“ oporu v zákoně (str. 1; srov. odkaz na zák. č. 40/1974 Sb. na s. 6); ne úplně pochopila existenci ministerstva národní bezpečnosti (1950-1953), které bylo de facto resortem tajné policie (s. 5); obdobně přílišné krácení organizačního vývoje ze 70.-80. let – na nějž měla být jinak logicky soustředěna hlavní pozornost – vytvořilo nepřesný odraz reality (s. 5-6); při reorganizaci z léta 1988 nebyly z X. správy SNB vyčleněny samostatné odbory, správa pasů a víz a správy vyšetřování (s. 6), stejně jako statisticko-evidenční odbor, důležitý pro tzv. lustrace, nebyl podřízen FMV až v r. 1990, ale v rámci vnitřní a organizační správy FMV již od 1988 (s. 2), apod.

Úvod, stejně jako další části práce, obsahuje některé menší či větší nepřesnosti, které ovšem v některých případech zásadně ovlivňují některá formulovaná tvrzení, resp. závěry. Především je nutné zmínit nedostatečnou ujasněnost systému vydávání periodického tisku jak před listopadem 1989, tak po něm. V případě Lidových novin (LN), které se transformovaly ze samizdatu (spíše však jako celostátní periodikum nově vznikly), je nutné vycházet z této situace. Domnívám se, že je přehnané pokládat tehdejší LN za deník spjatý s prvorepublikovým režimem (s. 21). Kontinuitu lze nalézt snad jen v přihlášení se k jejich názvu. Až příliš jednoduše je vysvětlen vztah LN k Občanskému fóru (nikoliv strana, ale hnutí – viz s. 21). Sporné je i hodnotící tvrzení „nejtěžší zátěží ale byla pro deník jeho značná politická angažovanost“ (s. 16), pramenící právě z nedostatečného poznání a pochopení doby. Stejně tak odsudek „deník zcela jistě nelze označit za nezávislý...“ Nezávislý vůči čemu? Tehdejší nezávislost vůči státu není vůbec zmíněna.

Ilegální Rudé právo za II. světové války zcela jistě nebylo vydáváno formou pamfletu (s. 17), stejně jako lze těžko přijmout nepříliš obratnou formulaci: „Poté, co v roce 1948 převzala moc komunistická strana, stalo se Rudé právo předním tiskem, který měl interpretovat myšlenky strany.“ Ústřední tisk vedení komunistické strany byl propagandistickým nástrojem, jehož primárním úkolem bylo ovládnutí a manipulace veřejnosti v intencích stranické politiky. Tam zjevně nešlo o „interpretaci myšlenek“, ale hlavně o přenos ideologie. Zajímavý vnitřní vývoj RP v roce 1989/1990 je bohužel zhuštěn na nezbytné minimum (s. 18-19), přičemž není zmíněn samotná vazba RP na Státní bezpečnost, která zásadním způsobem ovlivňovala, prezentaci Bezpečnosti v tisku. Atd.

Není také úplně zřejmé, proč oběma deníkům ve sledovaném období vytýkat, že byly „politicky angažované a ani v jednom případě nelze hovořit o nezávislosti a nestrannosti.“ (s. 21). Těžko na přelomu roku 1989/1990 mohly vzniknout noviny, srovnatelné s dnešními periodiky obdobného typu.

Správně jsou v práci strukturována nejdůležitější „státobezpečnostní“ témata (nejprve v prosinci 1989 skartace svazků a spisů politické policie, rušení Státní bezpečnosti, politický konflikt poslanec Lis – ministr Sacher a aféra Bartončík). Při výtkách novinářům k jejich činnosti 1989 je nutno připomenout, že stáli proti rozsáhlému aparátu SNB, který z pudu sebezáchovy ničil písemnosti (a zakrýval to lží). A celé to navíc kvalifikoval jako státní tajemství. Profilace LN a RP je příhodně zdůrazněna ve vztahu k rušení Státní bezpečnosti, kdy autoři - disidenti v LN považovali tento proces za pomalý a nedostatečný a RP „státotvorně“ prezentovalo stanoviska ministra vnitra Richarda Sacheru (ČSL). Tento rozpor se ještě více vyhroutil u parlamentního střetu Ladislava Lise s ministrem Sacherem (rozhodně však nelze srovnávat údajné Sacherovy lustrace „na divoko“ s budoucím systémem kontroly v evidencích stanovených tzv. lustračním zákonem (č. 451/1991 Sb. z 4. 10. 1991).

V závěru je ještě nutno zmínit formální stránku věci; domnívám se, že by práci prospělo sjednocení poznámkového aparátu.

Určitě je nutné ocenit odvalu, s jakou se diplomantka tomuto tématu rozhodla věnovat.

Hodnocení: 2 – 3

Zpracoval: PhDr. Pavel Žáček, Ph.D.

5. 2. 2006